

Västerås stad
Nämnden för idrott, fritid och förebyggande
72187 VÄSTERÅS
E-post: namndenforidrottfritidochforebyggande@vasteras.se

Remissvar: Handlingsplan för friluftslivet, Västerås april 2021

Naturskyddsföreningen i Västerås har tagit del av samrådsunderlaget och lämnar nedanstående synpunkter. Fortsättningsvis förkortas Naturskyddsföreningen i Västerås enbart som Naturskyddsföreningen. Flera personer i styrelsen har läst och kommenterat. En del kommentarer har sidhänvisningar.

Naturskyddsföreningen ser mycket positivt på att en handlingsplan för friluftslivet i Västerås kommun tas fram. Vi människor behöver röra på oss mycket mer än vad vi gör i genomsnitt idag. Människors hälsa är en viktig del för att staden skall utvecklas mer hållbart.

Det är positivt och en styrka i handlingsplanen att den hänvisar till och även redovisar Sveriges 10 friluftsmål beslutade av regeringen samt de 17 Globala Målen som världens länder via FN har förbundit sig till att vara uppfyllda år 2030.

En del av Naturskyddsföreningens kommentarer knyter an till planering av markanvändning inom kommunen för bostäder, verksamheter och vägar. Det krävs en aktiv insats för att kunna nå Sveriges 16 miljö kvalitetsmål, målen för friluftsliv, målen för gröna korridorer och spridningsvägar för biologisk mångfald samt närområden inom 300 m för vardagsmotion.

Hälsa

På många platser i planen lyfts folkhälsan fram. Här lyfts endast några platser fram med citat.

*S6. Ett rikt friluftsliv är viktigt för Västerås stad.
Friluftslivet har en positiv inverkan på folkhälsan, det ger en god naturförståelse och bidrar även till den regionala utvecklingen.*

S7: Sveriges 10 friluftsmål.

Friluftslivet ger oss hälsa, naturförståelse och regional utveckling.

Rik tillgång till natur, individers intresse och ideella organisationers engagemang är viktigt för människors möjlighet till friluftsliv. Det är utgångspunkten för de tio mål för friluftslivspolitikerna som regeringen beslutade om i december 2012.

S7, mål 9.

9

Friluftsliv för god folkhälsa

Riksdagens mål om friluftsliv för god folkhälsa handlar om att skapa goda förutsättningar så att människor kan vara regelbundet fysiskt aktiva i natur- och kulturlandskapet.

S9. Globala målen, mål 3. Hälsa och välbefinnande - Mål 3 är att säkerställa att alla kan leva ett hälsosamt liv och verka för alla människors välbefinnande i alla åldrar.

Naturskyddsföreningens kommentar till ovanstående är att under tidsperioden 1995–2017 har andelen vuxna svenskar med hälsofarligt dålig kondition ökat från 27 till 46 procent. Nära hälften, 46 procent, av svenskarna i yrkeslivet har en hälsofarligt dålig kondition. Andelen har ökat dramatiskt sedan mitten av 90-talet, visar en ny stor studie gjord vid Gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm. Källa: <https://www.dagensmedicin.se/artiklar/2018/11/21/halften-av-befolkningen-har-farligt-dalig-kondition/>

S10 citat; globala målen. 11. Hållbara städer och samhällen - Mål 11 är att städer och bosättningar ska vara inkluderande, säkra, motståndskraftiga och hållbara.

Kommentar: Är en stad hållbar om invånarnas hälsa försämras? Det är väl mest troligt att undersökningen som GIH (Gymnastik och Idrottshögskolan) har gjort också stämmer för Västerås stad. Det framgår inte av handlingsplanen hur man skall vända utvecklingen så att invånarnas hälsa märkbart förbättras.

Naturskyddsföreningen undrar om det finns uppföljning av målen som t ex. visar att fler ägnar sig åt friluftsliv idag.

Bakgrund och syfte

S6 citat: När Västerås växer och staden förtätas kan det även finnas en risk för intressekonflikter mellan exploatering och friluftslivet.

S6 citat: Syfte: Handlingsplanen ska främja förutsättningen för ett rikt friluftsliv, som är en viktig del i stadens identitet.

Kommentar: Skall vi bygga Västerås som en hållbar stad där folkhälsan sätts i förgrunden så måste byggnadsnämnden och stadsbyggnadskontoret ha folkhälsa med som en viktig parameter i sina planer. I det ingår att i praktisk handling gynna biologisk mångfald och friluftsliv och förhindra att återstående grönytor i staden bebyggs. Folkhälsan som en del av stadens identitet är väl minst lika viktig.

Effektmål

S12 citat: E 4. Kommunens utveckling och utvecklingen av friluftslivet sker i samklang, gäller friluftslivet i hela kommunen, i tätorten och det tätortsnära.

Kommentarer: Naturskyddsföreningen menar att det snarast bör föras in i FÖP och Dp (Fördjupad översiktsplan och Detaljplan) ett avsnitt som redovisar närheten till friluftsområden samt hur många % av invånarna har tillgång till motions slinga eller stigsystem inom 300 meter från bostaden.

Vi anser vidare att i FÖP och Dp skall redovisas sammanhängande grönområden/allmänningar där stigar ger möjlighet till promenader / löpning. Stadsdelar och Dp-områden bör vara åtskilda av sammanhängande grönområden/ gröna korridorer som kan nå inom 300 m från bostaden och som lockar till utevistelse. Detta gynnar även biologisk mångfald i tätorten och kan skapa sammanhängande gröna korridorer.

Kunskap

S15 citat:

Mål - Medborgarna i Västerås har god kunskap om allemansrätten

Mål - Västerås har ett rikt friluftsliv i skolan

Mål - Medborgarna i Västerås har god kunskap om friluftslivet

Naturskyddsföreningen menar att detta område även bör innefatta att bygga grundläggande kunskap om naturen, ekosystem och biologisk mångfald. Hur dessa motverkas eller stöds av mänsklig aktivitet.

Det bör även finnas en folder om allemansrätten på olika språk för att de med icke-svensk härkomst ska kunna lära sig vad den innebär, både rättigheter och skyldigheter. Den bör finnas tillgänglig (på svenska och andra språk) vid informationstavlor vid motionsspår och naturreservat som en påminnelse till alla. Den bör dessutom delas ut till skolelever så att de från barnben vet vad den handlar om.

För att Medborgarna ska kunna välja sina egna upptäcktsfärder och smultronställen, bör all natur inom kommunen anpassas till långsiktig hållbarhet och biologisk mångfald. Det finns en ökande trend med MTB, MTB orientering, trailrunning, vandring, elcyklar som möjliggör att man kan ta sig längre ut i naturen inom kommunen. Dessutom behövs det fler områden för minskad belastning på de områden som finns

Även privata jord och skogsbruk bör uppmuntras och stödjas till detta.

Detta ger en kommun med rikare upplevelser, och ökad förståelse för samspelen i naturen.

Genom tex:

Skogsbruk med plockhuggning, blandskog för mångfald och resistens mot bränder, insektsangrepp mm.

Jordbruk med stor variation av säd, grönsaker, frukt och bär för mångfald men även ökad lokal självförsörjning.

Utegående djur som bibehåller, skapar artrika ängsmarker.

Bilaga 1 Fördjupning

Samhällsplanering för ett aktivt liv och bostadsnära natur

S18 citat; Enligt naturvårdsverkets uppföljning av de tio målen för friluftslivspolitiken flyttar människor i allt högre grad in i tätorter. Enligt skriften bor 85 procent av Sveriges befolkning i tätortsområden, samtidigt som cirka 80 procent av friluftslivsutövandet sker inom 10 kilometer. Detta innebär att den tätortsnära naturen fyller en mycket viktig funktion i det vardagliga friluftslivet (Naturvårdsverket, 2015).

S18 citat; Bostadens närmiljö och dess möjlighet till ett aktivt liv är viktigt då den är den mest populära platsen för motion och rekreation (Faskunger, Samhällsplanering för ett aktivt liv, 2008). Forskning visar för att öka människors fysiska aktivitet är det mest effektiva om man gör insatser för förändringar i den byggda miljön, då når man även enklast de som är inaktiva (Faskunger, Samhällsplanering för ett aktivt liv, 2008).

S 18 citat; Boverket har publicerat en skrift "Bostadsnära natur (Boverket, 2007)" som syftar till att både inspirera och ge stöd till kommunerna i sitt arbete för att säkra tillgången till grönområden nära bostäder.

S 19 Citat: Enligt Boverkets skrift anger man för att uppnå målet om god bebyggd miljö bör bostadsnära natur som ligger inom 300 meter från befintliga bostäder och skolor särskilt uppmärksammas i planeringen. Vid planering av nya områden bör behovet av bostadsnära natur inom 300 meter från bostäderna och skolorna tillgodoses.

Kommentar: Naturskyddsföreningen vill här peka på Dp 1898 Skiljeboskolan som ett exempel på där man i stället för att utveckla området och grusplanen för motion och aktiviteter så bebygger man den.

Folkhälsa

S 24 Citat: "Regelbunden fysisk aktivitet genom hela livet innebär att fler kan leva ett oberoende liv långt upp i åldern."

Kommentar: Utöver kondition behöver man också styrka och koordination. Därför behöver utegym utvecklas och bli fler. De behöver även anpassas till de som t ex sitter i rullstol eller har andra rörelseinskränkningar. De behöver också bli synliga på kartor över motionsspår.

Vid kampanjen "Friluftsliv för alla" lyftes särskilt fram att 80% av vardagsmotionen/rekreationen sker med start inom 300 m från bostaden. Större avstånd är ett hinder för att aktiviteten skall bli av.

Naturskyddsföreningen vill att framöver skall all samhällsplanering i form av FÖP och Dp obligatoriskt innehålla en redovisning av närliggande grönområden som kan användas för friluftsliv och rekreation. Att räkna in kvartermark i den tillgängliga grönytan, som nya Grönstrukturplanen föreslår, är inte lämpligt då människor inte går till en närliggande gård för att vistas på en grönyta. När då grönytor bebyggs ökar avståndet till närmsta tillgängliga grönyta. Vid behov kan t.ex. befintliga stigar förbättras för att göra området mer lättillgängligt. För alla förskolor och grundskolor som inte har områden för friluftsliv, motion och rekreation i sin närhet skall en åtgärdsplan planeras fram.

Inom friluftslivet och vardagsmotion så har användning av MTB och elcyklar utvecklats starkt de senaste åren. Detta väcker ett starkt behov för utveckling/ anläggning av särskilda stigar för MTB eftersom när man kör på befintliga, sedan många år upptrampade stigar, så körs dessa sönder. Störst skada sker vid och efter nederbörd och det blir mycket besvärligare för fotgängare att ta sig fram. Man behöver också anlägga särskilda stigar för ridning eftersom många upplever ett obehag av att möta häst i motionsspåret. Även konstsnöspår bör förläggas utanför befintliga motionsspår eftersom de skär av tillgången på spåren för de som t ex promenerar vintertid. Det är när två (eller fler) användningsområden på en slinga kolliderar som konflikter och risk för skador uppstår.

Friluftslivets samverkan med andra

S29 citat: För att locka ut de som inte är vana att vistas i naturen och inte är föreningsanknutna kan samverkan med andra vara ett sätt att få fler intresserade. Tex genom att skapa en kulturstig med naturanpassad konstnärlig gestaltning.

Kommentar: Det är inte säkert att konstverk placerade på naturområden för att locka dit dem som annars inte skulle vara ute i naturen ger det tänkta resultatet. Istället kan detta få den motsatta effekten, att flera som tidigare besökte områdena inte längre besöker dem på grund av att naturen inte längre upplevs som "naturlig". Naturen i sig själv är en upplevelse och en

källa till att fantasin stimuleras. Det behövs inga konstlade inslag av konstverk utan bättre är att låta barn leka fritt i naturmark. För de vuxna kan ett bord och en bänk räcka långt att slå sig ner på och dricka en kopp medhavt kaffe och njuta av naturen och låta fantasin spela fritt. Det krävs nya studier i frågan innan en sådan praktik kan tillämpas.

Bilaga 2 Aktiviteter

S45. Entré/naturrum Björnö – utredning

Kommentar: Ett Naturum visar naturen i trakten och möjligheter för friluftsliv i stora områden runt omkring, något som inte bara skulle främja västeråsarnas intresse för att uppleva sin natur utan även locka naturturister. Naturskyddsföreningen vill även föra fram tanken att ett naturum placeras vid Vallby friluftsmuseum, som ligger strategiskt nära E-18. Det kan vara en bra placering vad gäller synlighet. Men placeringen uppfyller kanske inte Naturvårdsverkets stränga krav.

I exempel på aktiviteter som kan utföras på en utescen nämns Skogsmulle (som är en barnaktivitet av Friluftsförbundet). Det bör nämnas att Natursnokarna är motsvarande aktivitet hos Naturskyddsföreningen.

Bilaga 3 Metod och övergripande planer och policys

S 47. Workshopar

S 47 citat: Det har hållits workshopar med olika målgrupper t ex Fiskeföreningar.

Kommentar: Trots att fritidsfisket är en friluftaktivitet som utövas av två miljoner svenskar saknas det i handlingsplanen.

Naturskyddsföreningen anser att fritidsfisket bör ingå i handlingsplanen eftersom fritidsfisket är billigt att utföras i jämför med andra aktiviteter: det kräver inte speciella anläggningar och ingen dyr utrustning. Dessutom har fritidsfisket en bred förankring i alla samhällsgrupper, även bland invandrare, och därför utgör det en bra integrationsfaktor. Sportfisket, till skillnad från många andra fritidsaktiviteter, möjliggör en total jämställdhet mellan könen: pojkar och flickor fiskar på exakt samma sätt och med samma förutsättningar, något som möjliggör för en praxis i jämställdhet som är svårt att överträffa. Ovanstående tankar är presenterade i boken *Sanna fiskeberättelser och märkvärdiga reflektioner: Om Sportfiskets sociala dimension* av Eduardo Medina, 2021). Därmed anser Naturskyddsföreningen att handlingsplanen bör ta upp fritidsfisket som en viktig aktivitet inom friluftslivet.

Sid 53 Naturvårdsplan för Västmanlands län

Sid 53 citat: Naturvårdens mål är att för framtida generationer bevara dokumenterat höga naturvärden och på så sätt bidra till det goda och hållbara Västmanland.

Kommentar: Målet bör inte bara vara att bevara höga naturvärden utan också vårda naturen för att få fler och större områden med höga naturvärden.

Sid 54 Handlingsplan för Västerås Parker

S54 citat: Parker är en viktig del i det rörliga friluftslivet.

Kommentar: Man kan tillägga att det är viktigt även i utvecklingen av friluftssandan. I studien *Jämställdhetsintegrering av grönstrukturplanen genom sociotopkartering: en studie om användningen av grönområden i Västerås* (Medina, 2016, s. 51) framgår att både flickor och pojkar tycker om att gå utanför gångstråk på mindre stigar in i vegetationen. Förutom av att natur av mer vildkaraktär utgör en miljö som lämpar sig för mer jämställd aktivitet är det även positivt för att motverka den negativa trenden att barn spenderar allt mer tid framför en bildskärm än ute i naturen. I studien observerades även förekomsten av uppförda trädkojor, något som är tecken på naturens lockelse. Att satsa på mer attraktiva utemiljöer som kan locka fler barn att uppleva den bostadsnära naturen kan vara första steget i ett aktivt friluftsliv senare i vuxenlivet.

Naturskyddsföreningen i Västerås
Med vänlig hälsning
Bengt Jönsson, (ordf.)
070-2904020
Bengt.eb.jonsson@gmail.com

Naturskyddsföreningen
Västerås